

AANVULLEND ONDERZOEK ECOLOGIE SPELDERHOLT/RIANT

RAPPORT

11 januari 2010
075245827:B!
B02042.000075

Inhoud

1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Leeswijzer	3
2 Onderzoeksinspanning 2010	4
2.1 Plangebied	4
2.2 Werkwijze	5
3 Resultaten aanvullend onderzoek 2010	7
3.1 Vleermuizen	7
3.1.1 Spelderholt	7
3.1.2 Riant	8
3.2 overige zoogdieren	8
3.2.1 Spelderholt	8
3.2.2 Riant	8
3.3 Broedvogels	8
3.3.1 Spelderholt	8
3.3.2 Riant	9
3.4 Amfibieën en reptielen	9
3.4.1 Spelderholt	9
3.4.2 Riant	9
4 Toetsing Flora- en faunawet	11
4.1 Riant	11
4.1.1 Aanwezige beschermde soorten	11
4.1.2 Effecten op beschermde soorten	12
4.1.3 Toetsing Flora- en faunawet	12
4.2 spelderholt	13
4.2.1 Aanwezige beschermde soorten	13
4.2.2 Effecten op beschermde soorten	14
4.2.3 Toetsing Flora- en faunawet	15
5 Conclusies en aanbevelingen	17
5.1 Conclusies	17
5.2 Aanbevelingen	17
Bijlage 1 Uitleg wettelijk kader Flora- en faunawet	18

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1 AANLEIDING

Ten westen van Beekbergen wordt manege Riant verplaatst naar een perceel van het voormalige Instituut voor Pluimvee-onderzoek Spelderholt (IVS). Dit terrein grenst eveneens direct aan het N2000-gebied Veluwe. Het vrijkomende perceel van manege Riant wordt deels teruggegeven aan de natuur, en deels bebouwd (maximaal vier woningen). De nieuwe locatie van Spelderholt bestaat uit stallen en gebouwen die momenteel grotendeels leeg staan. Na afbraak komt hier de nieuwe manege en de bouw van 33 woningen. Het noordelijke deel van Spelderholt (IVS) langs de Engelanderenk en een aantal graslandpercelen ten zuiden van manege Riant worden omgezet in natuurterrein. In november 2010 is op het nabij gelegen terrein van Parc Spelderholt gestart met de bouw van een studentenhuysvesting.

Voor beide locaties hebben meerdere natuuronderzoeken plaatsgevonden. Voor een toetsing aan de Natuurbeschermingswet wordt een apart traject doorlopen. Voor onderzoek naar de flora- en faunawet hebben in 2002 (huidige locatie) en 2006 (toekomstige locatie) onderzoeken plaatsgevonden. Een van de uitkomsten was dat er nader onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen noodzakelijk is. Omdat sommige data verouderd is en er in 2009 een aantal wetwijzigingen hebben plaatsgevonden, zijn een aantal andere updates ook noodzakelijk. Hiervoor heeft Regelink Ecologie en Landschap in 2010 aanvullend onderzoek uitgevoerd (Molenaar, T.P., 2010. Broedvogel-, marter en vleermuisonderzoek. Ontwikkeling Spelderholt, Beekbergen. In het kader van de Flora- en faunawet. Rapport RA10011- 01, Regelink Ecologie & Landschap, Mheer). In voorliggend rapport zijn de resultaten van dit onderzoek en de gevolgen volgens de Flora- en faunawet uitgewerkt.

1.2 LEESWIJZER

Omdat dit rapport een aanvulling is op eerdere onderzoeken, zijn sommige delen (plannen, werkzaamheden, beschrijvingen) beknopt beschreven. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de werkwijze van het aanvullende veldonderzoek in 2010. In hoofdstuk 3 worden de resultaten van dit veldonderzoek beschreven. In hoofdstuk 4 worden de resultaten uit de onderzoeken in 2002, 2006 en 2010 gecombineerd en vindt toetsing aan de flora- en faunawet plaats. Hier wordt ook aangegeven voor welke soorten het aanvragen van een ontheffing/het nemen van mitigerende maatregelen noodzakelijk is. In hoofdstuk 5 worden conclusies gemaakt en aanbevelingen gegeven. In de bijlage staan teksten over het wettelijk kader van de Flora- en faunawet.

HOOFDSTUK 2 Onderzoeksinspanning 2010

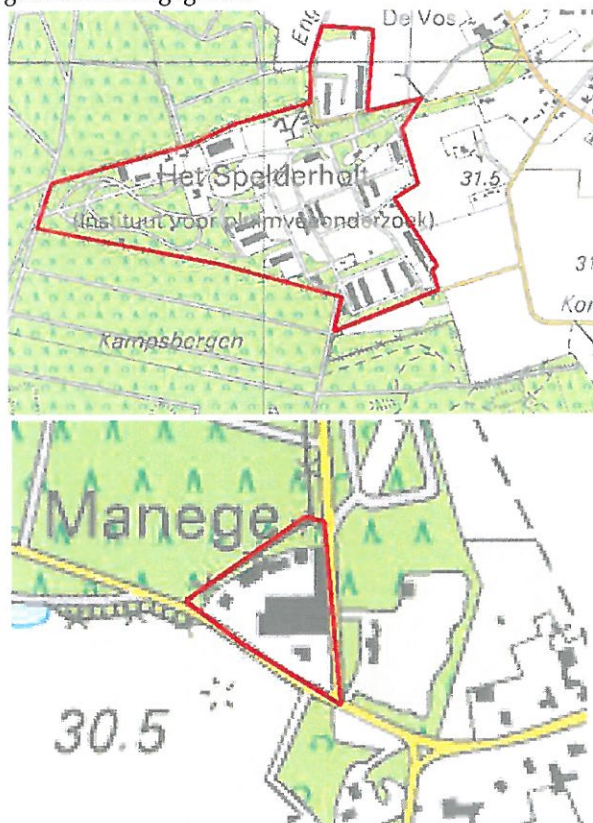
2.1

PLANGEBIED

Het plangebied bestaat uit twee delen, Het Spelderholt en de te verplaatsen manege Riant, beide liggen in provincie Gelderland in Beekbergen in gemeente Apeldoorn. Het Spelderholt bestaat uit de voormalige instituut voor pluimvee en een voormalige nertsenfarm. Het Spelderholt ligt ten zuiden van de Noordweg. De nertsenfarm in de oksel van de Noordweg en de Engelanderenk. De te verplaatsen manege ligt in de oksel van de Bruggelerweg en Het Herenhul. In onderstaande afbeeldingen is de begrenzing van beide gebieden weergegeven.

Afbeelding 1.1

Ligging van de twee plangebied. De bovenste afbeelding is locatie Spelderholt, de onderste locatie Riant

Binnen de plangebieden zijn de volgende habitats aanwezig (zie ook Bijlage 1):

- droog agrarisch grasland;
- droog extensief beheerd grasland;
- gazon;
- enkele gebouwen met dakpannen, houten betimmering en spouwmuur;

- enkele loodsen en schuren;
- opgaande begroeiing met opgaande bomen (diameter borsthoogte < 25 cm);
- dikke laanbomen, mogelijk met holtes (diameter borsthoogte > 25 cm);
- oud bos met dikke bomen met holtes;
- struweel;
- asfaltverharding.

2.2

WERKWIJZE

Op 12 februari, 16 april, 17 mei, 22 juni, 17 juli, 21 juli, 8 augustus en 1 september 2010 is het plangebied Het Spelderholt en manege Riant geïnventariseerd op vleermuizen en sporen van marterachtigen en jaarrond beschermde broedvogels. Hierbij is gebruik gemaakt van een aantal methoden, deze worden nader besproken. Tijdens alle bezoeken waren de weersomstandigheden ideaal voor het inventariseren van de betreffende soortgroep (Tabel 1.2).

Tabel 1.2

Datum, temperatuur, bewolking, neerslag en windkracht op de dagen waarop de inventarisaties voor het nader onderzoek zijn uitgevoerd.

Datum	Tijdstip	Type onderzoek	Medewerker	Weersomstandigheden
12-02-2010	ochtend	vleermuizen uilen marterachtigen	E. v. Maanen	- 3 °C \ 3 Bft \ droog \ geheel bewolkt
16-04-2010	ochtend	uilen marterachtigen	E. v. Maanen	8 °C \ 2 Bft \ droog \ geheel bewolkt
17-05-2010	nacht	vleermuizen uilen marterachtigen	E. v. Maanen	6 °C \ 1 Bft \ droog \ helder
22-06-2010	nacht	vleermuizen marterachtigen	J. Regelink	12 °C \ 2 Bft \ droog \ helder
17-07-2010	ochtend	vleermuizen marterachtigen	T.P.M Fijen	12 °C \ 0 Bft \ droog \ helder
21-07-2010	ochtend	vleermuizen marterachtigen	E. Kuijs	19 °C \ 1 Bft \ droog \ geheel bewolkt
08-08-2010	avond	vleermuizen marterachtigen	T.P. Molenaar	15 °C \ 0 Bft \ droog \ licht bewolkt
01-09-2010	avond	vleermuizen marterachtigen	T.P. Molenaar	10 °C \ 0 Bft \ droog \ licht bewolkt
05-11-2010	middag	amfibieën en reptielen	M.W. van der Hoorn	13 °C \ 3 Bft \ regen \ zwaar bewolkt

Vleermuizen

Het vleermuizenonderzoek is volgens het vleermuisprotocol van de Gegevens Autoriteit Natuur (GAN) uitgevoerd. Tijdens het velbezoek op 12 februari zijn alle ondergrondse ruimtes, mestkelder e.d., onderzocht op aanwezige overwinterde vleermuizen. Tijdens de veldbezoeken in de periode mei tot en met september is op basis van geluid en zicht geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingfunctie (type: Petterson D240x) is de echolocatie, die vleermuizen uitzenden, voor ons hoorbaar gemaakt. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort bepaald kon worden, is een opname gemaakt op een extern opname apparaatuur (type: Roland Edirol R09H). Door middel van het computerprogramma Batsound is een nadere analyse uitgevoerd. Hierbij zijn de criteria zoals door Arjan Boonman (www.batecho.eu) beschreven toegepast.

Door de dieren ook zoveel mogelijk visueel waar te nemen is de determinatie geverifieerd en is het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld. Gedurende het voorjaar (tussen mei en augustus) zijn de bezoeken direct vanaf zonsondergang tot twee uur na zonsondergang of vanaf twee uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst uitgevoerd. Gedurende de nazomer (augustus tot oktober) zijn de bezoeken tussen één uur na zonsondergang en één uur voor zonsopkomst uitgevoerd. In deze periode is minimaal twee uur geïnventariseerd.

Broedvogels en marterachtigen

Voor broedvogels en marterachtigen zijn twee bezoeken in het voorjaar uitgevoerd en enkele ronden in de (voor)zomer. In eerste instantie is het plangebied bezocht om te zoeken naar gebruikssporen, mest, braakbalen, ruiveren, nesten en prooiresten van broedvogels en marters. Aanvullend is het plangebied meerdere malen bezocht om nestindicerend gedrag waar te nemen. Daarnaast is extra gelet op de aanwezigheid van vogels met jaarrond beschermde nesten en marterachtigen ruim voor/na en tijdens alle onderzoeksronden voor vleermuizen.

Amfibieën en reptielen

Het plangebied is beoordeeld op de potentie van het voorkomen van amfibieën en reptielen. Hierbij is gekeken naar de aanwezige habitats.

HOOFDSTUK

3

Resultaten aanvullend
onderzoek 2010**3.1 VLEERMUIZEN****3.1.1 SPELDERHOLT*****Gewone dwergvleermuis***

Tijdens het bezoek op 12 februari naar overwinterende vleermuizen zijn geen vleermuizen waargenomen.

De gewone dwergvleermuis is verspreid over het gebied foeragerend waargenomen.

Duidelijke vliegroutes zijn niet aangetroffen. In het kasteelhuis is een kraamverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig, op 17 juli zijn minimaal 40 invliegende dieren waargenomen. Het is waarschijnlijk dat er rond de 60 dieren aanwezig zijn. In het najaar zijn op enkele locaties roepende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Op basis van de waarnemingen en het gedrag dat in het veld zichtbaar was wordt geconcludeerd dat in het hotel een of enkele paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig is.

Laatvlieger

De laatvlieger is enkel foeragerend op het Spelderholt waargenomen. De waargenomen individuen hebben zeer waarschijnlijk buiten het onderzoeksgebied hun verblijfplaats en komen naar het Spelderholt om te foerageren.

Ruige dwergvleermuis

De ruige dwergvleermuis is in het Spelderholt eenmaal, op 31 augustus, foeragerend waargenomen. Vliegroutes en/of verblijfplaatsen zijn niet aanwezig.

Rosse vleermuis

Gedurende de zomer is de rosse vleermuis enkel foeragerend, in zeer lage aantallen waargenomen. Ook in het najaar waren de aantallen laag, toch zijn toen twee roepende dieren aangetroffen. Dit duidt op de aanwezigheid van minimaal twee paarverblijfplaatsen binnen het onderzoeksgebied. Aangezien de dieren in vlucht riepen was het niet mogelijk de exacte paarverblijfplaats te lokaliseren. Echter zal deze in de directe omgeving van de waarneemlocaties aanwezig zijn. Rosse vleermuizen hebben hun paarverblijven vrijwel altijd in een boom. Aangezien in het plangebied bomen met geschikte holtes aanwezig zijn kan er redelijkerwijs van uit worden gegaan dat op het terrein twee paarverblijfplaatsen aanwezig zijn.

3.1.2 RIANT

Gewone dwergvleermuis

Bij de Manege Riant zijn enkele paarroepende dieren gehoord, waarschijnlijk betrof het hierbij dieren die hun territorium afbakenen, niet om paarverblijfplaatsen. De dieren gaven geen aandacht aan de aanwezige gebouwen.

Overige soorten vleermuizen zijn bij Riant niet waargenomen.

3.2 OVERIGE ZOOGDIEREN

3.2.1 SPELDERHOLT

Steenmarter

In twee voormalige stallen van de voormalige pluimveehouderij zijn sporen van de steenmarter gevonden. Tijdens de rondes is geen steenmarter waargenomen. De stallen worden echter wel gebruikt door steenmarter als dagrustplaats en mogelijk ook als kraamverblijfplaats.

Boommarter

In het plangebied zijn geen geschikte bomen aanwezig die door de boommarter als nestboom gebruikt kunnen worden. Er zijn geen bomen met voldoende grote gaten en tijdens het bezoek op 16 april zijn geen mestsporen waargenomen.

Das

Op 8 augustus is er op het gazon voor het hotel een foeragerende das waargenomen. Op het plangebied is geen burcht waargenomen. Buiten het plangebied is wel een dassenburcht aanwezig.

3.2.2 RIANT

Steenmarter

In de gebouwen van de huidige manege zijn geen sporen gevonden en kan er vanuit gegaan worden dat er geen vaste rust- en/of verblijfplaatsen aanwezig zijn.

Boommarter

In het plangebied zijn geen geschikte bomen aanwezig die door de boommarter als nestboom gebruikt kunnen worden. Er zijn geen bomen met voldoende grote gaten en tijdens het bezoek op 16 april zijn geen mestsporen waargenomen.

3.3 BROEDVOGELS

3.3.1 SPELDERHOLT

Kerkuil

De kerkuil is enkel waargenomen bij de voormalige pluimveehouderij Spelderholt. Van de kerkuil zijn enkel sporen in het voorjaar gevonden. In de zomer is de kerkuil niet waargenomen.

Sporen zijn waargenomen in enkele voormalige stallen, in een van de stallen zijn zoveel sporen waargenomen dat hier vanuit gegaan kan worden dat in voorgaande jaren gebroed werd. Tijdens dit onderzoek is echter niet aangetoond dat een broedsel in 2010 aanwezig was (ook niet geheel uitgesloten).

Overige soorten

Overige jaarrond beschermde vogelsoorten, waaronder de steenuil, bosuil, ransuil en gebouwbewonende vogelsoorten (huismus en gierzwaluw) zijn niet waargenomen en worden in het plangebied ook niet verwacht. De uilen zouden tijdens de inventarisatie waargenomen zijn en voor huismus en gierzwaluw zijn veel gebouwen niet geschikt (geen dakpannen of geen openingen waar onder gebroed zou kunnen worden).

3.3.2 **RIANT**

Bij de huidige manege is Riant zijn geen sporen van jaarrond beschermde vogels waargenomen.

3.4 **AMFIBIEËN EN REPTIELEN**

3.4.1 **SPELDERHOLT**

Amfibieën

Op de locatie Spelderholt zijn in het verleden waarnemingen gedaan van bruine kikker en gewone pad. Het gebied bevat veel potentiële schuilplaatsen dus het is aannemelijk dat de beide soorten er nog steeds voorkomen. Opmerkelijk is wel dat binnen het plangebied en in de nabije omgeving geen voortplantingswater aanwezig lijkt te zijn.

Reptielen

Op de locatie Spelderholt zijn in het verleden waargenomen: ringslang, hazelworm en levendbarende hagedis. De waarnemingen van de ringslang betroffen waarnemingen rond de composthoop in de zuidhoek van het terrein. In 2010 is de composthoop bezocht en deze leek door het ontbreken van vers materiaal nu ongeschikt voor voortplanting. De ringslang kan natuurlijk wel op andere manieren van het terrein gebruik maken. Voor hazelwormen zijn er voldoende mogelijkheden om op het terrein te schuilen en te zonnen. Door de afwisseling van veel verschillende habitattypen lijkt het plangebied ook geschikt voor de levendbarende hagedis.

3.4.2 **RIANT**

Amfibieën

Ook op en rond de manege Riant zijn voldoende potentiële schuilplaatsen aanwezig voor bruine kikker en gewone pad. Bovendien is er vlak bij een kunstmatig watertje dat wellicht kan dienen als voortplantingswater.

Reptielen

In de buurt van de manege is in het verleden alleen een ringslang aangetroffen. De nabije omgeving biedt echter voldoende schuil- en zonplaatsen voor ringslangen en hazelwormen. Wat noordelijker ligt een heideterrein wat de potentie voor het voorkomen van deze soorten nog versterkt.

Ook het voorkomen van de levendbarende hagedis in de nabije omgeving kan niet helemaal worden uitgesloten. Het plangebied zelf is ongeschikt voor het voorkomen van reptielen.

HOOFDSTUK

4 Toetsing Flora- en faunawet

Voor de toetsing aan de Flora- en faunawet is gebruikt gemaakt van de gegevens uit de eerdere onderzoeken van 2002 en 2006, aangevuld met het onderzoek van 2010. De toetsing wordt per locatie uitgevoerd. Uitgangspunt is dat er gewerkt wordt met de gedragscode voor Bouwend Nederland.

4.1

RIANT

4.1.1

AANWEZIGE BESCHERMDE SOORTEN

In onderstaande tabel zijn alle soorten opgenomen die op en rond de locatie van Riant voorkomen. De resultaten van eerdere onderzoeken zijn beschreven in "Natuurtoets Verplaatsing Riant, ARCADIS, 2009 (kenmerk: 074068876:B.1)".

Soortgroep	Soort(en)	Flora- en faunawet	Opmerkingen
Vaatplanten	Kleine maagdenpalm	Tabel 1	Mogelijk verwilderde tuinplant
Broedvogels			
<i>Jaarrond beschermde nesten</i>	Niet aanwezig		
<i>Overige</i>	Appelvink, boerenzwaluw, fluiter, geelgors, goudvink, groene specht, houtsnip, kleine bonte specht, wespandief, zwarte specht	Vogels	Boerenzwaluw categorie 5, incidenteel jaarrond beschermd. Spechten zijn incidenteel ook jaarrond beschermd maar komen niet voor op de locatie.
Zoogdieren			
<i>Vleermuizen</i>	Gewone dwergvleermuis	Tabel 3	Geen verblijfplaatsen aanwezig, foerageergebied niet essentieel
<i>Overige zoogdieren</i>	Das	Tabel 3	Leefgebied
	Wild zwijn	Tabel 2	Leefgebied
	Edelhert	Tabel 2	Leefgebied
	Ree	Tabel 1	
	Egel	Tabel 1	
	Bosmuis, bosspitsmuis	Tabel 1	

Amfibieën	Bruine kikker	Tabel 1	
	Gewone pad	Tabel 1	
Reptielen	Ringslang	Tabel 3	In directe omgeving, plangebied zelf ongeschikt voor reptielen
	Hazelworm	Tabel 3	
	Levendbarende hagedis	Tabel 2	
Ongewervelden	-		

4.1.2

EFFECTEN OP BESCHERMDE SOORTEN

De belangrijkste werkzaamheden met mogelijke effecten op beschermde soorten zijn:

- sloop van gebouwen en weghalen verharding;
- weghalen van vegetatie/bomen/groen;
- bouwwerkzaamheden;
- nieuwe inrichting terrein;
- verstoring.

Door het uitvoeren van de werkzaamheden bij Manege Riant zullen er de volgende effecten zijn op beschermde soorten:

- aantasting van standplaats van beschermde vaatplanten;
- indien de werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd kunnen broedende vogels worden verstoord en kunnen hun nesten worden aangetast;
- vaste broedplaatsen van boerenzwaluwen gaan verloren, maar kunnen mogelijk op de nieuwe locatie worden hersteld;
- er worden geen vaste verblijfplaatsen of essentieel foerageergebied/vliegroutes van vleermuizen aangetast;
- van de das worden geen vaste verblijf- of rustplaatsen verstoord of aangetast. Het gebied vormt foerageergebied voor deze soort en deze functie zal in de toekomst blijven bestaan;
- voor ree, edelhert en wild zwijn zijn geen effecten te verwachten door de grootte van de betreffende territoria. Het leefgebied voor deze soorten neemt iets in omvang toe;
- effecten op beschermde reptielen worden niet verwacht omdat deze soorten niet op het manegeterrein zelf voorkomen;
- voor de algemene beschermde zoogdiersoorten en amfibieën (tabel 1) in het gebied gaat mogelijk leefgebied verloren, evenals vaste rust- en verblijfplaatsen. Mogelijk worden ook kleinere dieren gedood tijdens de werkzaamheden. Overigens zal het gebied in de toekomst (beter) kunnen functioneren als leefgebied voor die soorten (ingericht natuurgebied, tuinen van toekomstige huizen).

4.1.3

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

In onderstaande tabel is aangegeven welke verbodsbepalingen mogelijk worden overtreden door de plannen:

Beschermde soorten	Verbodsbepaling
Kleine maagdenpalm	Aantasten groeiplaats, beschadigen en doden van individuen (art. 8)
Egel, bosmuis, bosspitsmuis, gewone pad, bruine kikker	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Boerenzwaluw en overige broedvogels	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)

Voorkomen en beperken van schade

Voor bovenstaande soorten kan een ecologisch protocol worden gevolgd, waarmee negatieve effecten zoveel mogelijk worden voorkomen/beperkt.

- Schade aan broedvogels dient altijd voorkomen te worden. Het verwijderen van vegetatie en het kappen van bomen dient minimaal buiten het broedseizoen van vogels (dus vóór half maart en na half juli) plaats te vinden. Deze periode is een indicatie: sommige broedvogels hebben een afwijkende broedperiode. Er kan alleen onder voorwaarden - mits er geen broedvogels worden verstoord - in het broedseizoen worden doorgewerkt.
- Voor boerenzwaluw zijn aanvullende mitigerende maatregelen nodig (zie hieronder).
- Het aantal werkpaden en de breedte van de paden wordt zo beperkt mogelijk gehouden, opdat zo min mogelijk hopen vernield worden en dieren zo min mogelijk geschaad worden.
- Terreindelen die gehandhaafd blijven, worden zoveel mogelijk met rust gelaten.
- Bij grondwerkzaamheden een kant op werken zodat dieren de kans krijgen te vluchten.
- In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen voor aanwezige flora en fauna mag hebben. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend.

Mogelijkheden voor vrijstelling en ontheffing

Indien het ecologisch protocol wordt gevolgd, zijn er geen overtredingen op (zwaar) beschermde soorten waarvoor een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk is. Voor de algemene soorten geldt een vrijstelling. Er hoeft geen ontheffing voor locatie Riant te worden aangevraagd.

Aanvullende mitigerende maatregelen

Voor boerenzwaluw geldt dat de broedgelegenheid die door de sloop van de manege Riant verloren gaat, moet hersteld worden op de toekomstige locatie van de manege in Spelderholt.

4.2 SPELDERHOLT

4.2.1 AANWEZIGE BESCHERMDE SOORTEN

In onderstaande tabel zijn alle soorten opgenomen die op en rond de locatie van Spelderholt voorkomen.

Soortgroep	Soort(en)	Flora- en faunawet	Opmerkingen
Vaatplanten	Kleine maagdenpalm	Tabel 1	
	Grasklokje	Tabel 1	
	Gewone vogelmelk	Tabel 1	
	Brede wespenorchis	Tabel 1	
Broedvogels			
<i>Jaarrond beschermde nesten</i>	Kerkuil	Vogels	
	Bosuil	Vogels	

<i>Overige</i>	Bonte vliegenvanger, boomklever, grauwe vliegenvanger, groene specht, grote bonte specht, holenduif, huismus, kauw, koolmees, pimpelmees, roodborst, wespandief, witte kwikstaart, zwarte roodstaart, zwarte specht	Vogels	Sommige holtebroeders categorie 5 vogels, incidenteel jaar rond beschermd
Zoogdieren			
<i>Vleermuizen</i>	Gewone dwergvleermuis	Tabel 3	Kraamverblijf en paarverblijfplaatsen
	Rosse vleermuis	Tabel 3	Paarverblijfplaatsen
	Laatvlieger, ruige dwergvleermuis	Tabel 3	Foeragerend, geen essentieel foerageergebied
<i>Overige zoogdieren</i>	Das	Tabel 3	Foerageergebied
	Steenmarter	Tabel 2	Dagrustplaats, mogelijke kraamverblijf
	Eekhoorn	Tabel 2	
	Aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, egel, hermelijn, konijn, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos wezel	Tabel 1	
Amfibieën	Gewone pad	Tabel 1	
	Bruine kikker	Tabel 1	
Reptielen	Ringslang	Tabel 3	Composthoop eerder gebruikt voor voortplanting, in 2010 minder geschikt
	Hazelworm	Tabel 3	
	Levendbarende hagedis	Tabel 2	
Ongewervelden	Wijngaardslak	Tabel 1	

4.2.2

EFFECTEN OP BESCHERMDE SOORTEN

De belangrijkste werkzaamheden met mogelijke effecten op beschermde soorten zijn:

- sloop van gebouwen;
- weghalen van vegetatie/bomen/groen;
- bouwwerkzaamheden;
- nieuwe inrichting terrein;
- verstoring.

Door het uitvoeren van de werkzaamheden bij Spelderholt zullen er de volgende effecten zijn op beschermde soorten.

- Aantasting van standplaats van beschermde vaatplanten.
- Indien de werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd kunnen broedende vogels worden verstoord en kunnen hun nesten worden aangetast. Door de realisatie van het plan verdwijnt een gedeelte van het biotoop voor broedvogels.

In de toekomstige inrichting is het gebied overigens van betekenis voor broedvogels van tuin, park en bos. De 'echte' bosvogels ondervinden geen nadelige effecten van de werkzaamheden omdat deze gebieden buiten het werkelijke plangebied vallen.

- Bij sloop van gebouwen worden vaste verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, steenmarter en kerkuil vernietigd.
- Bij kappen van bomen worden mogelijke vaste verblijfplaatsen van rosse vleermuis en eekhoorn vernietigd.
- Er worden geen essentieel foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen aangetast.
- Van de das worden geen vaste verblijf- of rustplaatsen verstoord of aangetast. Het gebied vormt foerageergebied voor deze soort en deze functie zal in de toekomst blijven bestaan.
- Vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde reptielen worden verstoord en/of aangetast. Verblijfplaatsen liggen buiten het plangebied of in de rand daarvan. Bij de inrichting en het gebruik van het terrein kan op eenvoudige wijze rekening gehouden worden met de biotopen voor reptielen. In de toekomstige inrichting van het terrein is volop ruimte voor deze soorten (zonnige bosranden en zomen, broedhopen bij de toekomstige manege e.d.). Voor alle soorten geldt het gevaar dat individuele dieren gedood worden bij uitvoering van grondwerkzaamheden.
- Individuele dieren worden mogelijk onopzettelijk gedood. Voor de algemene beschermde zoogdiersoorten en amfibieën (tabel 1) in het gebied gaat mogelijk leefgebied verloren, evenals vaste rust- en verblijfplaatsen. Mogelijk worden ook kleinere dieren gedood tijdens de werkzaamheden. Overigens zal het gebied in de toekomst (beter) kunnen functioneren als leefgebied voor die soorten (ingericht natuurgebied).
- Verblijfplaatsen van wijngaardslak worden door grondwerkzaamheden in het terrein mogelijk aangetast. Het terrein blijft na inrichting geschikt als leefgebied voor deze soort.

4.2.3

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

In onderstaande tabel is aangegeven welke verbodsbepalingen mogelijk worden overtreden door de plannen

Beschermde soorten	Verbodsbepaling
Kleine maagdenpalm, grasklokje, gewone vogelmelk, brede wespenorchis	Aantasten groeiplaats, beschadigen en doden van individuen (art. 8)
Aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, egel, hermelijn, konijn, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos wezel, gewone pad, bruine kikker	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Wijngaardslak	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Steenmarter en eekhoorn	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Kerkuil (en algemene broedvogels)	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Ringslang, hazelworm, levendbarende hagedis	Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)

Voorkomen en beperken van schade

Voor bovenstaande soorten kan een ecologisch protocol worden gevolgd, waarmee negatieve effecten zoveel mogelijk worden voorkomen/beperkt.

- Schade aan broedvogels dient altijd voorkomen te worden. Het verwijderen van vegetatie en het kappen van bomen dient minimaal buiten het broedseizoen van vogels (dus vóór half maart en na half juli) plaats te vinden. Deze periode is een indicatie: sommige broedvogels hebben een afwijkende broedperiode. Er kan alleen onder voorwaarden - mits er geen broedvogels worden verstoord - in het broedseizoen worden doorgewerkt.
- Het aantal werkpaden en de breedte van de paden wordt zo beperkt mogelijk gehouden, opdat zo min mogelijk hopen vernield worden en dieren zo min mogelijk geschaad worden.
- Terreindelen die gehandhaafd blijven, worden zoveel mogelijk met rust gelaten.
- Bij grondwerkzaamheden een kant op werken zodat dieren de kans krijgen te vluchten.
- In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen voor aanwezige flora en fauna mag hebben. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend.

Mogelijkheden voor vrijstelling en ontheffing

Indien het ecologisch protocol wordt gevolgd, wordt schade zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de algemene soorten geldt een vrijstelling. Er blijven echter effecten bestaan op zwaardere beschermde soorten. Het gaat om de soorten:

- gewone dwergvleermuis;
- rosse vleermuis;
- steenmarter;
- kerkuil;
- ringslang, hazelworm, levendbarende hagedis.

Voor deze soorten kunnen negatieve effecten op voorhand niet voorkomen worden. Het aanvragen van een ontheffing is in het kader van ruimtelijke ontwikkeling niet voor al deze soorten meer mogelijk. Alleen voor steenmarter en levendbarende hagedis kan dit wel. Voor de overige soorten dienen oplossingen te worden gezocht om schade te voorkomen. Hiervoor dienen mitigerende maatregelen te worden genomen.

Aanvullende mitigerende maatregelen

Er wordt geadviseerd om voor alle hierboven genoemde soorten (inclusief steenmarter en levendbarende hagedis) mitigerende maatregelen te treffen. Deze mitigerende maatregelen dienen te worden uitgewerkt in een mitigatieplan.

HOOFDSTUK 5

Conclusies en aanbevelingen

5.1

CONCLUSIES

- In beide plangebieden komen soorten voor die door de Flora- en faunawet worden beschermd.
- Een deel van deze soorten betreft algemene zoogdieren, vaatplanten en amfibieën. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Wel blijft voor hen het ecologisch protocol en de zorgplicht van toepassing.
- Naast algemene soorten komen zowel bij Riant als bij Spelderholt zwaardere beschermde soorten voor, waarvoor schade niet is te voorkomen.
- Voor locatie Riant dienen alleen aanvullende maatregelen te worden genomen voor boerenwaluw.
- Voor Spelderholt gaat het om de soorten steenmarter, kerkuil, gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, ringslang, hazelworm en levendbarende hagedis. Het aanvragen van een ontheffing is alleen mogelijk voor steenmarter en levendbarende hagedis. Voor deze soorten van tabel 2 is het eventueel mogelijk om te werken met een goedgekeurde gedragscode. Voor de overige soorten is het nemen van mitigerende maatregelen verplicht om schade te voorkomen. Hiervoor dient een mitigatieplan te worden opgesteld.

5.2

AANBEVELINGEN

- Het verdient de aanbeveling om voor alle aanvullende maatregelen voor beide locaties een gezamenlijk mitigatieplan op te stellen.
- Het verdient de aanbeveling om het mitigatieplan te laten keuren door het bevoegd gezag, voor het verkrijgen van een verklaring van geen bezwaar
- Sloopwerkzaamheden en andere aantastende werkzaamheden kunnen pas plaatsvinden indien de mitigerende maatregelen zijn uitgevoerd/zijn goedgekeurd door bevoegd gezag.

BIJLAGE 1

Uitleg wettelijk kader Flora- en faunawet

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (2003) regelt de bescherming van in het wild voorkomende planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en beschermde planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor alle in het wild levende planten en dieren (algemene zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om de directe leefomgeving van soorten, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren.

In de flora- en faunawet zijn de soortbeschermingsbepalingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd.

De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen. De interpretatie van de wet is in 2009 aangescherpt. Deze aanscherping is in onderstaande uitleg opgenomen.

ALGEMENE ZORGPLICHT**Artikel 2 Flora- en faunawet**

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren en planten voor de mens kunnen hebben. Dit wordt de intrinsieke waarde genoemd. Vanuit deze intrinsieke waarde is de algemene zorgplicht als vorm van “basisbescherming” opgenomen (artikel 2). Hierin staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren onnodig laten lijden. De algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet. Het is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen jegens beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Er bestaat geen wettelijke sanctie op overtreding. Wel kunnen activiteiten door de Algemene Inspectiedienst (AID) worden stilgelegd.

VERBODSBEPALINGEN

De algemene verbodsbepalingen, die handelingen die het voortbestaan van planten en diersoorten in gevaar kunnen brengen verbieden, is een belangrijk onderdeel van de Flora- en faunawet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De belangrijkste, voor ruimtelijke plannen relevante wettelijke bepalingen staan hieronder genoemd.

ALGEMENE VERBODSBEPALINGEN FLORA - EN FAUNAWET (ARTIKEL 8 T/M 12)

Artikel 8. Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10. Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11. Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12. Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

VRIJSTELLINGEN EN ONTHEFFINGEN

Bij ruimtelijke plannen, met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren, is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen of om de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling, wordt door het ministerie van LNV goedkeuring gegeven aan de mitigerende maatregelen, of is het mogelijk van de minister van LNV ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen verschillende groepen soorten worden onderscheiden. Deze groepen worden benoemd in het "Besluit van 28 november 2000 houdende regels voor het bezit en vervoer van en de handel in beschermde dier- en plantensoorten", kortweg genoemd "Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten". Dit besluit heeft de status van een AMvB. Onderstaande heeft betrekking op vrijstellingen en ontheffingen voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Voor andere activiteiten gelden andere regels.

Tabel B.1

Beschermingscategorieën
AMvB artikel 75 Flora- en
faunawet

Categorie		Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen
Tabel 1	Algemene soorten	Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10
Tabel 2	Overige soorten	Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie- en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10
Tabel 3	Soorten van bijlage 1 van de AMvB	Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: er geen andere bevredigende oplossing bestaat; er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: dwingende reden van groot openbaar belang; ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin) van de beschermde soort; enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;

		er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.
Tabel 3	Soorten op Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn	Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: - er geen andere bevredigende oplossing bestaat; - er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: dwingende reden van groot openbaar belang Nb: voor deze groep kan er geen ontheffing worden verleend op basis van het belang "ruimtelijke ontwikkeling en inrichting". Volgens de AMvB kan dit wel, echter recente uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is. enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen (LNV hanteert nu de term "Positieve Afwijzing"). Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing is;
- er tevens sprake is van één van de volgende belangen
 - bescherming van flora en fauna;
 - veiligheid van luchtverkeer;
 - volksgezondheid en openbare veiligheid.

Dit betekent dat voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing kan worden verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan is aan het bovenstaande.

In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkomen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (verstorende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vangen.

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde “vaste rust- of verblijfplaats”. Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, en vormen de meest streng beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de “aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten” (Ministerie van LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in onderstaande tabel 2.2.

Tabel B.2

Categorieën broedvogels

Vogels	
Categorie	Type verblijfplaatsen
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck¹. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

PLICHT OM VOORAF TE TOETSEN

Wanneer plannen worden ontwikkeld voor ruimtelijke ingrepen of voornemens ontstaan om werkzaamheden uit te voeren, dient vooraf goed te worden beoordeeld of er mogelijke nadelige consequenties voor beschermde inheemse soorten zijn. In beginsel is daarvoor de initiatiefnemer zelf verantwoordelijk. Deze moet tijdens de uitwerking van zijn plannen of tijdens het plannen van werkzaamheden het volgende in kaart brengen:

- welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en nabij het plangebied voor?
- heeft het realiseren van het plan of de uitvoering van geplande werkzaamheden gevolgen voor deze soorten?
- zijn deze gevolgen strijdig met de algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?

¹ Een deskundige dient vast te stellen of er in de omgeving voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden.

- kunnen het plan of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden, of zodanig uitgevoerd worden dat de invloed op beschermde soorten verminderd of opgeheven wordt?
- is, om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten, vrijstelling mogelijk of ontheffing (ex-artikel 75 van de Flora- en faunawet) van de verbodsbepalingen betreffende planten op de groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving vereist (tabel 3, soorten van bijlage 1, AMvB)?
- is er, op basis van een gedegen maatregelenpakket ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen, zicht op een beschikking van het ministerie waarin goedkeuring wordt gegeven voor dit maatregelenpakket (LNV hanteert nu de term "Positieve Afwijzing", eerder werd een ontheffing afgegeven) (tabel 3, soorten van Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn)?
- welke voorwaarden zijn verbonden aan vrijstellingen of ontheffingen en welke consequenties heeft dit voor de uitvoering van het plan?